

Eeuwige Roem

Onverwachte ontmoeting bij de hertogen van Arenberg 2018

Op de grote Arenberg tentoonstelling in M-Museum Leuven (bezoekt 29 november 2018) hing een reusachtig wandtapijt, aangekondigd als “**Los Honores**”. Hoe kan dat? De reeks van negen tapijten is immers uniek, exclusief Spaans koninklijk bezit. Wat blijkt nu? Karel V verleende als privilege uitzonderlijk de toestemming aan zijn raadsheer (en geldschieder) [Everhard van der Marck](#) (1472-1538), prins-bisschop van Luik (1505-1538) om de keizerlijke tapijten na te weven. Hij noemde de reeks van zeven tapijten de “**Gloria Immortalis**” (Onsterfelijke Roem). Van der Marck had als gulle sponsor een beslissende rol gespeeld in de keizersverkiezing van Karel, wat hem de kardinaalshoed zou opleveren.

Door erfenis kwam de magistrale reeks tapijten in bezit van de graven, later hertogen, van Arenberg, een hoogadellijk geslacht dat een belangrijke rol speelde in de Nederlanden en, meer recent, vooral voor de Leuvense universiteit.

Oorlog en brand eisten hun tol. Een van de vijf resterende tapijten belandde in 1946 op de kunstmarkt en de vier overige werden in 1958 geveild bij Sotheby's, Londen.

Het tentoongestelde tapijt, “**Honor**”, berust nu in het Metropolitan Museum, New York. De catalogus geeft tevens twee andere exemplaren weer: “**Fides**” (Geloof) en “**Virtus**” (Deugd). (Derez 2018, p. 231-233)

'Honor', 450 cm x 803 cm, wol, zijde, goud- en zilverdraad.

Het tapijt verdient een uitvoerige bespreking van het geheel met de afgebeelde personen en taferelen. Dat is jammer genoeg niet gebeurd, zodat je er als toeschouwer het raden naar hebt. Hiervoor heb ik de gedetailleerde bespreking van prof. Delmarcel moeten bijhalen! (Delmarcel 2000, p. 91-101)

Net als bij de originele “**Los Honores**” ontwierp Barend van Orley de kartons voor de reeks “**Gloria Immortalis**”, wat wel wat zegt over de kwaliteitseisen van de prins-bisschop. De tapijten zijn geweven tussen 1525 en 1532 in hetzelfde Brusselse atelier als hun grote voorbeeld. Toch zijn het geen slaafse kopieën van “Los Honores”. De tapijten zijn nauwelijks kleiner dan de originelen: “**Honor**” meet 450 cm x 803 cm. Er zijn wat minder personages, wat je niet zou zeggen als je die wemelende massa aanschouwt! Hier en daar zijn kleuren, klederdrachten, houdingen en poses van personen, ruiters of paarden aangepast. Het opzet en de compositie is gelijk gebleven. Bovenaan zit de vorst op een troon; vlak onder hem de belangrijkste helden uit de wereldgeschiedenis. Er heerst in deze eeuwen een ware cultus van

'les Neuf Preux' (de Negen Dapperen) wier daden als na te volgen voorbeeld werden bezongen aan alle feodale hoven.

Die 9 na te volgen helden zijn:

3 heidenen: Hector van Troje; Julius Caesar; Alexander de Grote;

3 Bijbelse Joden: Jozua; David (van Goliath); Judas Maccabeus;

3 christenen: koning Arthur; Karel de Grote; Godfried van Bouillon (wiens helm zich bevond in de schatkamer van de Bourgondische hertogen!).

Later werd de oorspronkelijke canon uitgebreid met eigentijdse helden en met een aantal vrouwen. Hier is onder meer de Franse koning Lodewijk IX, de 'Heilige' toegevoegd (kruisvaarder+Tunis 1270), geflankeerd door Godfried van Bouillon, Karel de Grote, Constantijn, de eerste christelijke Romeinse keizer en natuurlijk Alexander de Grote. De vrouwen tref je een register lager. Onder hen bijvoorbeeld Penelope, de kuise en geduldige echtgenote van Odysseus. En, typisch voor deze tijd, onderaan een aantal voorbeelden van het tegendeel: mensen die men zeker niet moest navolgen, de eerlozen, zoals onder, uiterst links te paard Julianus de Apostaat (Romeins keizer); de christenvervolger keizer Nero die (rechts) van een gebroken ladder valt; Sardanapalus de laatste Assyrische koning (Ashur-uballit II, 612-605 v. Chr.), afgebeeld met een spinrokken als toppunt van verwijfdheid. Een beetje verbaasd zie je hier ook, staande linksonder, Helena van Troje en Paris (in fantasiewapenrusting) omdat zij door hun wellust de oorlog om Troje hebben uitgelokt.

Alle figuren zijn geïdentificeerd door hun naam op hun kledij of boven hun hoofd; de zilveren of gouden letters zijn echter niet steeds even goed leesbaar als op de in 2000 net gerestaureerde "Los Honores".

"Honor", fragment van het bovenste gedeelte.

Een laatste punt: waarom die variaties en geen getrouwe kopie? Ik vermoed omdat van der Marck in zijn residentie heel wat mensen op visite kreeg die net als hij eveneens in de hofkringen verkeerden en dus regelmatig in Valladolid of elders de originelen konden bewonderen. Hij voelde het zich aan zijn eer verplicht kleine wijzigingen aan te brengen.